

Anton Kreml.

(Spisal dr. Anton Medved.)

To je bil národen praznik! Štajerski Slovenci so obhajali letos dné 11. vel. srpana veličastno svečanost pri Mali Nedelji. Odkrili so krasen, marmornat spominik svojemu bivšemu „premilemu pastirju, modremu učitelju in predragemu ljubljencu“ — Antonu Kremplu. Narod je bil od vseh stranij v ogromnem številu prihitel proslavljat

jednega izmed svojih najzaslužnejših mož.

Cvet Slovenskih goric je bil zbran na onem prelepem hribčku, kjer počivajo ostanki slavnega pokojnika. Bil je ganljiv, nepozaben prizor, ko je duhovnik v pričo tisoč in tisoč pobožnih

Slovencev opravljaj pod milim nebom najsvetejšo daritev, ko je pod milim nebom zadonela propoved v domačem jeziku.

Spomnili smo

se takrat onih blaženih časov, ko sta, kakor nam zgodovina pripoveduje, sv. brata Ciril in Metod ravno na malonedeljskem gričku učila naše pradede ter zasejala s tem plodovito seme izveličevalnega krščanstva. Navdušenje se je zrcalilo na žarečih obrazih, srca so utripala vroče ljubavi, vzvišena, praznična čustva so

„DOM in SVET“ 1895, št. 21.

vnemala neštete množice. Kadar sta pa slavnostna govornika opisovala Kremplovo življenje in naštevata njegove neminljive zasluge, takrat so v marsikaterem očesu zablestele biserne solze. — Videli smo, da ljubezen do našega Krempla še vedno plamti, rod izroča jo rodu. Njegovo ime ne promine. Njegovo truplo sicer počiva

v grobu, a spomin in slava njegova živita v hvaležnih in zvestih srcih Slovenskih goric. Lepo znamenje, kako naš plemeniti narod čisla svoje zaslužne domoljube!

Ant. Kreml nima pomena samo za svoje bližnje rojake v Slovenskih goricah, on je vrl pisatelj ter si je s tem priboril odlično mesto v slovenskem slovstvu; kot narodni buditelj si je postavil pa sam trajen in najlepši

spominik v ljudstvu, v čegar srce je zasadil plemenito cvetlico pravega napredka in krščanske omike.

Rojen je bil Anton Kreml na Poličkem vrhu št. 55. v župniji sv. Petra pri Radgoni dné 29. prosinca l. 1790. Latinske šole je dovršil v Mariboru in Gradcu, bogoslovske študije pa v

Anton Kreml. (Po sliki.)

Celovcu. V mašnika so ga posvetili dné 21. kimovca leta 1814. v Št. Andražu na Koroškem. Služboval je potem pol leta kot kapelan v Svetinjah v Slovenskih goricah, od koder je v jednaki službi prišel v Ormož, kjer je ostal do leta 1819. Zaradi izrednih sposobnostij je bil premeščen v Ptuj, kjer ga je učeni Simon Povoden vnel za slovensko zgodovino. Dné 10. kimovca l. 1826. je šel župnikovat k svetemu Lovrencu v Slov. goricah, a l. 1836. se je preselil — tudi za župnika — k Mali Nedelji; tam je i umrl dné 21. grudna l. 1844.

Kreml je bil jako nadarjen mož, jekleno vstrajen in neumorno delaven. Slovenski mladini je on pač lahko jasen vzor, posebno v neutrudni marljivosti; da bi ga le vestno posnemala! Dekan Kellner, ki mu sicer ni bil naklonjen, priznal je vendar rad Kremplove čednosti in zmožnosti, rekoč: „Es sind ihm wenige gleich an Fleiss sowohl als an Kenntnissen“, t. j. malo mu jih je enakih v pridnosti in v učenosti. Zapisnik ptujske proštije pa ga slavi z besedami: „Vir praestans, catecheta et concionator insignis“, t. j. odličen mož, učenik in govornik izboren! Slovensko ljudstvo mu je bilo udano z velikim spoštovanjem. Tako priznanje in jednako neomejeno ljubezen si je bil Kreml pridobil deloma s svojim očetovskomilim, proti vsem postrežljivim vedenjem; največ pa je vplival s svojo mogočno besedo. On ima med slovenskimi govorniki odlično mesto; v Slovenskih goricah si je pridobil gotovo lavoriko. Kadar se je zvedelo, da bo tu ali tam propovedoval Kreml, privrelo je ljudstvo vedno od blizu in daleč. Ni ga bilo govornika boljšega in bolj priljubljenega od njega. Z ognjeno besedo je vse vnel in očaral. Raič kaj lepo piše v tem oziru o njem: „... Kar je Kreml povedal, bilo je narodu sveto; če je kdo pristavil: Kreml so tako rekli! ni bilo več prepira v isti reči.“ — Niti po smrti se njegovi neštevilni častilci niso hoteli ločiti od njega. Mož, ki je bil prisoten pri njegovem pretresljivem pogrebu, piše doslovno: „O Kremplovem pogrebu se je čulo toliko vriščanje in cviljenje med ljudstvom, da so pobegnoti morali duhovniki s pokopališča, narod se ni dal od groba svojega premilega pastirja, modrega učitelja in

ljubimca odpraviti.“ Tako čisla slovenski narod svoje zaslužne možé.

Toda še več kakor z ognjeno besedo je vplival izborni Kreml s svojim spretnim pesom. Njegovo slovstveno delovanje je za štajerske Slovence, posebno za razvoj njegovih bližnjih rojakov, velikega pomena. Pisal je mnogo, mnogo; pisal je poljudno, celó preveč poljudno. Radi tega njegov jezik ni uglajen. Nikdo mu pa tega ne bo očital, ako premisli razmere trezno in z zdravim razumom; ako vé, da je Kreml pisal počenši z letom 1815.; da se materinega jezika v šoli ni nikdar učil in da sploh ni imel nikake prilike, olikati in oplemeniti slovenščino, katero je pa vendar ljubil s celim srcem. Tudi Prešérnova znana satira o Kremlu nima nikakega ostrega pomena, marveč je samo dobrovoljna šala. Kreml je bil samouk, učitelj mu je bil le narod slovenski, vodilo samo narodni blagor in napredek.

Slovstvena dela njegova so ta-le:

Cerkvene pesme za vse nedele po evangelihi (l. 1816.).

Molitvenice (leta 1833.), knjiga, ki je bila med ljudstvom silno razširjena.

Življenje svetnikov (l. 1834.), s čimer se je narodu zeló prikupil.

Male molitvenice (l. 1837.).

Evangelišče s kratkimi navuki (l. 1844.).

Mnogo je tiskanih Kremplovih cerkvenih govorov v malih zvezkih, kakor postavim: *Predga per stoletnem shegnanji na Polenshaki v tem leti 1833, na male Meshe den*; ali: *Predga sa novo Mesho na velke Meshe den 1837. per sv. Petri svun Radgone sa Gosp. Franža Kleinosheka*.

Glavni deli pa, s katerima je Kreml svoje ime zapisal v slovensko slovstvo, so njegove *Pridige* in *Dogodivšine*.

Pridige so izšle l. 1839. z naslovom: *Kratke pridige na vse nedele ino svetke zelega leta. Vkupspravlene ino vundane od Antona Kreml, Farmeshtra per sv. Trojiži male Nedle sdol Radgone*. — Govori njegovi so kratki, a jedrnati; razdelitev snovi je povsod dobro premišljena; lepih prispodob in ganljivih črtic se v njih nahaja obilo, znamenje velike govorniške nadarjenosti. Jezik je čvrst, krepák in poljuden,

škoda le, da je semtertje nekoliko potujčen. Sicer naj ga pa vsak sam sodi po kratkem odlomku s strani 234. v I. delu: Od hasnovitosti shol. Lubi starshi! pride pále tisti zhas, kader bodo vashi otrozi sazheli v' šolo, po nedelah pa sred vami k' krshanskemi navuki hoditi. O kak dobro je to sa vas ino sa nje, sakaj tak se bodo navuzhli, kaj imajo snati ino verjeti, da vezhno svelizhanje sadobijo, ino se nebo nad njimi spunilo, kaj ti poterplivi Job pravi: Da ne vejo, kaj bi verjeti mogli, ták bodo na véke pogubljeni. Sakaj néki starshi so she resen tak neskerbni sa podvuzhenje svojih otrok, ka od shole nizh nezhejo snati, da so oni ne v' sholo hodili. Ali jas bi vas dnes rad vse previshal, kak dobro ino hasnovito je sa vas ino sa vashe otroke, zhe nje sholati date, ino da je ena posebna srezha sa vas ino sa nje, ka imate perloshnost, vashe otroke v' sholo dati...

Najimenitnejša njegova knjiga: *Dogodivšine štajerske zemle* so prišle na svetlo šele po njegovi smrti l. 1844. V njih popisuje Krempl z veliko marljivostjo in temeljito učenostjo zgodovino zelenega Štajerja od prvih starodavnih časov do svoje dōbe. Ozira se ne le na važnejše dogodke, temveč razpravlja zeló zanimivo tudi prosveto, vero, omiko, običaje in napredek svoje domovine. K sklepu vsakega poglavja ponavlja, važnejše pomenljivosti v vezani besedi, kar je ljudstvu najbolj ugajalo. S ponosom in srčno zavestjo proslavlja one čase, ki so bili našemu narodu mili, plakaje pa toži, kjerkoli je zadela domovino grenka usoda.

Slavne sreče zlato solnce,
Kak si ti zapustilo nas!

Z Vodnikovim domoljubjem budi malomarne rojake. S pogumno krepostjo očita nasprotnikom

Prejd je bilo vse le našo
Mi smo delali za se,
Zdaj je prek no prek vse vašo
Z nami samo orjete...

Vso to radost našga mira
No veselje narodno
Do znotrine nam razdira
Mi se le raztožimo.

In kdo je tega kriv? Odgovor odseva iz kitice:

Telki narod, ki kak peska
Ludi 'maš, pa ne si tvoj,
Vsi si tebe kakti sčeska
Kalajo na hasek svoj.
Gdo vas bo, če vkupdržite
Mogel gda obladati?
V' pol Evropi vi stojite
Pa ste v' sužnost vrženi!...

Kremplove pesmi so vnele plamteč ogenj v srcih probujenih rojakov. Ljudstvo jih pozna še danes, kakor pred pol stoletjem. Mladina se jih radostno uči, in starost se divi na njihovih ljubkih glasovih. Mladenič jih prepeva in deva, na polju in v cerkvi donijo. Na svatbah in pri svečanostih jih navdušen govori koreniti kmet. Na njih ogrevajo sinovi in hčere prelepih Slovenskih goríc svoja srca in prepevajo slavo svojemu nesmrtnemu Kremplu.

Četudi smo podali le kratke črtice o Kremplu, vendar upamo, da smo med Slovenci poživili njegov spomin.

Pod mrklím nebom.

3.

Oh, saj je vse na solznem sveti nič!
Uživati, ljubiti, peti — nič!
Kaj dovolji srcé človeško,
Da nima lepšega želeti? Nič.
Na nebu plava zvezd kardelo,
A koliko jih znaš prešteti? Nič.
Ko šteješ tretjo, peto, sedmo...
Od prve móči ni uzreti nič.

Ko jedno slast zvečer izpiješ,
Kaj v jutru dušo sladko neti? Nič.
Če srečo zemlje vse dosežeš,
Željā ne more novih streti nič.
Premišljaj sebe! Saj ne moreš
Ni sebe samega umeti nič.
Oh, saj je vse na solznem sveti nič!

Anton Medved.